

Col·lecció Meravella

Clàssics

FRANKENSTEIN o el modern Prometeu

Mary W. Shelley

Traducció de Vicenta Sánchez

Primera edició: abril de 2019

Títol original: Frankenstein or the modern Prometheus

© Mary W. Shelley, 1818

© De la traducció: Vicenta Sánchez, 2019

© De la il·lustració de la coberta: Antonio Lorente, 2016

© Meracovia Editorial, 2019

Ptge. Riu Llobregat n° 13-15 2º 1ª

08917 Badalona (Barcelona)

www.meracovia.com

Diseny coberta: Meracovia Editorial

Correccions i maquetació: Núria Sancho Subirats

IBIC: FLC

ISBN: 978-84-946856-7-5

Dipòsit Legal: B.8757-2019

Impressió i enquadernació: Santa Perpètua de Mogoda

Imprès a Espanya - *Printed in Spain*

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació només es pot realitzar amb l'autorització dels titulars dels drets, amb excepció prevista per la llei. Dirigeixi's a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

INTRODUCCIÓ

El Romanticisme, moviment cultural en què apareix *Frankenstein o el modern Prometeu*, es va originar a Alemanya i el Regne Unit a finals del s. XVIII i principis del s. XIX. Aquest moviment es va caracteritzar per l'exaltació dels sentiments i l'amor per la natura. Va influir en diferents manifestacions artístiques com la literatura, la música i la pintura. El seu inici i desenvolupament va transcórrer durant el mateix període que la Revolució Industrial, que va suposar una transformació econòmica, social i tecnològica com mai abans s'havia experimentat en la història de la humanitat.

Els romàntics estimaven la naturalesa com a símbol de tot allò veritable i genuí enfront de la civilització. *Frankenstein o el modern Prometeu*, concebuda durant aquest període, es pot considerar un al·legat contra els avenços tecnològics i el desenvolupament científic.

L'ambientació romàntica, els personatges insòlits, així com els elements sobrenaturals fan que es consideri l'obra de la Mary W. Shelley com un exponent de la novel·la gòtica. Com és ben sabut la novel·la es va gestar a Suïssa durant unes vacances, a l'estiu de 1816, al costat del seu marit Percy Shelley i del poeta Lord Byron.

L'obra de la Mary W. Shelley és una de les primeres novel·les de ciència ficció de l'època moderna. En el seu títol s'al·ludeix a la història de Prometeu, una llegenda de la mitologia antiga. Prometeu, el Tità que va robar el foc als déus per lliurar-lo als homes, en clara al·lusió a la intenció que té en Víctor Frankenstein d'emular a Déu, fent ús de la ciència.

L'obra de la Mary W. Shelley respon al gènere epistolar. A través d'unes cartes adreçades a la Senyora Saville, l'explorador Robert Walton, explica a la seva germana el transcórrer del seu viatge cap al Pol

Nord. En elles descriu les aventures de la seva empresa i la trobada inesperada amb Víctor Frankenstein, filòsof natural, oriünd de Ginebra. A partir d'aquí és el propi Frankenstein el que pren la paraula i explica a Walton la seva terrible història. Posteriorment, Robert Walton és qui narra el final del relat.

S'insufla vida a un cos inert compost amb despulles humanes, per després rebutjar-lo i tractar-lo amb crueltat. Una criatura que no és digna de tenir nom i que, malgrat els seus esforços per humanitzar-se i il·lustrar-se, només provoca el fàstic i la repulsió en el seu creador. El monstre neix bondadós i les circumstàncies el converteixen en botxí d'innocents. Una obra que posa de manifest la idea tan arrelada que lo lleig és dolent i que només en la bellesa es pot trobar la bondat.

VOLUM I

PREFACI

Els fets en què es fonamenta aquest relat de ficció han estat considerats pel doctor Darwin i altres fisiòlegs alemanys com alguna cosa no del tot impossible. De cap manera vull que es consideri que li dono la més mínima credibilitat a semblants fantasies, però, en prendre-ho com a base d'una obra fruit de la fantasia, no considero haver-me limitat estrictament a unir una sèrie de successos terrorífics i sobrenaturals. El fet que incita l'interès per la història està lliure dels desavantatges que tindria un simple conte de fantasmes o encanteris. La novetat en la qual es desenvolupa, per molt impossible que sembli com a fet físic, ofereix per a la imaginació, a l'hora d'analitzar les passions humanes, un punt de vista més comprensiu i autoritzat que el que pot proporcionar el relat corrent d'esdeveniments reals. És per això pel que m'he esforçat per mantenir l'autenticitat dels elementals principis de la naturalesa humana, de la mateixa manera no he tingut reserves a l'hora de fer innovacions pel que fa a la seva combinació. *La Ilíada*, el poema tràgic de Grècia; Shakespeare a *La tempesta* i *El somni d'una nit d'estiu*; i sobretot Milton en *El paradís perdut* s'ajusten a aquesta regla. Per tant, aquesta humil novel·lista només intenta proporcionar diversió o rebre-la a canvi dels seus esforços; potser pugui emprar en la seva narrativa una llicència, o potser respectar les regles que regeixen la novel·la de ficció, per les quals la barreja dels diferents sentiments humans ha donat lloc a les més altes mostres de poesia.

L'esdeveniment en el qual es basa el meu relat es va inspirar en una conversa frívola. El vaig iniciar en part com a diversió i en part com a pretext per a ensinistrar qualsevol recurs de la meua ment que encara tingués intacte. A mesura que avançava l'obra, altres motivacions es van anar afegint a aquests. De cap manera em sento indiferent davant com puguin inquietar el lector els principis morals que existeixen en els sentiments o caràcters que l'obra conté. No obstant això, el meu desvetllament principal en aquest punt s'ha centrat en l'eliminació

dels efectes nocius de les novel·les d'avui dia i en mostrar la bondat de l'amor familiar i la perfecció de la virtut universal. Les opinions que sorgeixen del caràcter i situació de l'heroi en cap manera han de considerar-se sempre com opinions meves; ni s'ha de extreure de les pàgines que segueixen cap conclusió que prejudgi a cap doctrina filosòfica del tipus que sigui.

Per a l'autora és de gran importància el fet que aquesta història es comencés a la majestuosa regió on es desenvolupa l'obra principalment, envoltada dels seus més preuats amics als que no deixa d'estranyar. Vaig passar l'estiu de 1816 en els voltants de Ginebra. L'estació era freda i plujosa i per les nits ens reuníem al voltant de la llar de foc. De tant en tant ens entreteníem explicant històries alemanyes de fantasmes, que casualment queien a les nostres mans. Aquelles narracions ens van animar a recrear-les com a divertiment. Dos amics (qualsevol relat de la ploma d'un d'ells resultaria molt més plaent per al lector que res del que jo mai pugui arribar a crear) i jo ens vam comprometre a escriure un conte cada un, basat en algun esdeveniment sobrenatural. No obstant això, el temps de sobte va millorar i els meus dos amics van sortir de viatge cap als Alps on van oblidar, en aquells esplèndids paratges, qualsevol record de les seves espectrals visions. El següent relat va ser l'únic que es va completar.

CARTA 1

A la senyora SAVILLE, Anglaterra

Sant Petersburg, 11 de desembre de 17...

T'alegrarà saber que cap contratemps ha acompanyat el començament de l'empresa que tu contemplaves amb tan mals auguris. Vaig arribar-hi ahir i la meva primera obligació és tranquil·litzar la meva estimada germana sobre el meu benestar i comunicar-li la meva creixent confiança en l'èxit de la meva dèria.

Em trobo ja molt al nord de Londres i caminant pels carrers de Sant Petersburg noto a les galtes una freda brisa àrtica que estimula els meus nervis i m'omple d'alegria. Entens aquest sentiment? Aquesta brisa, que ve d'aquelles regions cap a les que em dirigeixo, m'anticipen el seu clima gelat. Animat per aquest vent prometedor, les meves esperances es fan més fervents i reals. Intento inútilment convèncer-me que el Pol és l'estatge del gel i la desolació. El segueixo imaginant com la regió de la bellesa i la complaença. Allà, Margaret, s'hi veu sempre el sol, el seu ampli cercle acariciant just l'horitzó i difonent una perpètua resplendor. Allà, doncs, amb el teu permís, germana meva, concediré un marge de confiança a anteriors navegants, allà, no hi ha ni neu ni gel i navegant per un mar tranquil es pot arribar a una terra que supera, en meravelles i bellesa, qualsevol regió descoberta fins al moment en el món habitat. Pot ser que els seus productes i paisatge no tinguin precedent, com sens dubte succeeix amb els fenòmens dels cossos celestes d'aquestes solituds inexplorades. Hi ha res que pugui sorprendre en un país on la llum és eterna? Potser hi trobi l'extraordinària força que mou la brúixola; podria fins i tot arribar a evidenciar mil observacions celestes que sol·liciten només aquest viatge per desfer per sempre les seves aparents contradiccions. La meva curiositat s'atiparà vei-

ent una part del món que mai fins ara ha estat visitada i trepitjaré una terra on mai abans l'home ha deixat empremta. Aquests són els meus reclams i són suficients per vèncer tot temor al perill o a la mort i induir-me a emprendre aquest laboriós viatge amb el plaer que sent un nen quan s'embarca en un bot amb els seus companys de vacances per explorar el seu riu natal. Però, imaginant que totes aquestes suposicions no fossin certes, no pots negar l'ineestimable bé que podré transmetre al món sencer, fins a la seva última generació, en descobrir, a prop del Pol, una ruta cap a aquells països on es triga molts mesos en arribar a l'actualitat; o en revelar el secret de l'imant, per la qual cosa, cas que això sigui possible, només cal una empresa com la meva.

Aquests pensaments han dissipat l'excitació amb què vaig començar la meva carta i sento cremar el meu cor amb un entusiasme que em transporta; res hi ha que tranquil·litzi tant la ment com un propòsit clar, una fita, per la qual l'ànima pugui confiar el seu alè intel·lectual. Aquesta expedició ha estat el somni favorit dels meus anys joves. He llegit amb apassionament els relats dels diferents viatges que s'han fet amb el propòsit d'arribar a l'Oceà Pacífic Nord a través dels mars que envolten el Pol. Potser recordis que la totalitat de la biblioteca del nostre bon oncle Thomas es reduïa a una història de tots els viatges realitzats amb fins d'exploracions. La meva educació va ser una mica descurada, però vaig ser un lector empedreït. Estudiava aquests volums dia i nit i, en familiaritzar-me amb ells, augmentava el pesar que vaig sentir quan, de petit, vaig descobrir que l'última voluntat del meu pare en el seu llit de mort prohibia expressament al meu oncle que em permetés seguir la vida de marí.

Aquelles visions es van esvaïr quan vaig entrar en contacte per primera vegada amb aquells poetes que amb els seus versos van satisfer la meva ànima i la van elevar al cel. Em vaig convertir en poeta també i vaig viure durant un any en un paradís de la meva pròpia creació; em vaig imaginar que jo també podria obtenir un lloc allà on es veneren els noms d'Homer i Shakespeare. Tu estàs bé al corrent del meu fracàs i de l'amargor que va suposar per a mi aquest desengany. Però just llavors vaig heretar la fortuna del meu cosí i els meus pensaments van retornar als seus antics anhels.

Han passat sis anys des que vaig decidir dur a terme la present empresa. Fins i tot ara puc recordar el moment precís en què vaig decidir dedicar-me a aquesta gran tasca. Vaig començar per acostumar el meu cos a la privació. Vaig acompanyar els baleners en diverses expedicions a la mar del Nord i voluntàriament vaig patir fred, fam, set i son. Sovint vaig treballar més durant el dia que qualsevol mariner, mentre dedicava les nits a l'estudi de les matemàtiques, la teoria de la medicina i aquelles branques de les ciències físiques que vaig pensar serien de major utilitat pràctica per a un aventurer del mar. En dues ocasions em vaig enrolar com a segon de bord en un balener de Groenlàndia i en ambdues vaig sortir-me'n amb èxit. Reconec que em vaig sentir molt orgullós quan el capità em va oferir el lloc de pilot al vaixell i em va demanar insistentment que em quedés ja que apreciava els meus serveis.

Ara, estimada Margaret, no mereixo dur a terme alguna gran empresa? Podia haver passat la meva vida envoltat de luxe i comoditat, però he preferit la glòria a qualsevol dels plaers que em pogués proporcionar la riquesa. Si tan sols una veu encoratjadora em respongués afirmativament! El meu valor i la meva resolució són fermes, però les meves esperances vacil·len i m'arriba el desànim. Estic a punt d'emprendre un llarg i difícil viatge, les vicissituds del qual exigiran tot el meu valor. No només he de aixecar l'ànim dels altres, sinó que he de conservar la meva enteresa quan la seva fortalesa flauegi.

Aquesta és l'estació més favorable per viatjar per Rússia. Els trineus volen a gran velocitat sobre la neu; el moviment és agradable i, al meu entendre, molt més còmode que el dels cotxes de cavalls anglesos. El fred no és extrem, si vas embolcallat en pells, abillament que jo ja he adoptat. Hi ha una gran diferència entre caminar per la coberta i romandre-hi assegut, immòbil durant hores, sense fer l'exercici que impediria que la sang se't geli materialment a les venes. No tinc la intenció de perdre la vida a la ruta entre Sant Petersburg i Arcàngel!

Partiré cap a aquesta última ciutat d'aquí a dues o tres setmanes i penso noliejar-hi un vaixell, cosa que no resultarà difícil si li pago l'assegurança a l'amo; també contractaré els serveis dels mariners que siguin necessaris d'entre aquells que estiguin acostumats a anar en baleners. No penso navegar fins al mes de juny; i pel que fa al meu

retorn, estimada germana, com respondre a aquesta pregunta? Si tinc èxit, passaran molts, molts mesos, fins i tot anys, abans que tu i jo ens tornem a trobar. Si fracasso, em veuràs o molt aviat, o mai.

A reveure, estimada i encantadora Margaret. Que el cel et beneixi i a mi em protegeixi perquè pugui demostrar-te una i altra vegada la meva gratitud per tot el teu amor i la teva bondat.

El teu afectuós germà,

ROBERT WALTON.

CARTA 2

A la senyora SAVILLE, Anglaterra

Arcàngel, 28 de març de 17...

Aquí el temps passa lentament, envoltat com estic de neu i gel. No obstant això, he donat ja un segon pas cap a l'execució de la meva empresa. He noliejat un vaixell i estic ocupat en reunir la tripulació; els qui ja he contractat semblen homes en qui puc confiar i indubtablement estan dotats de gran valor. No obstant això, tinc un desig encara per satisfer i aquest buit em constreny ara de manera espantosa. No hi tinc cap amic, Margaret; quan em cremi l'entusiasme per l'èxit, no hi haurà ningú que comparteixi la meva alegria; si sóc víctima del desànim, ningú s'esforçarà per dissipar la meva desesperació. Podré plasmar els meus pensaments en el paper, cert, però és un pobre mitjà per comunicar els sentiments. Trobo a faltar la companyia d'un home que pugui compenetrar-se amb mi, la mirada del qual respongui a la meva. Em pots titllar de romàntic, estimada germana, però em manca un amic. No tinc ningú a prop que sigui tranquil i alhora valerós, culte i capaç, de gustos que s'assemblin als meus, que pugui aprovar o corregir els meus projectes. Que bé esmenaria un amic així les errades del teu pobre germà! Sóc massa impetuós en l'execució i massa impacient amb els dificultats. Però encara em resulta més nociu el fet de ser autodidacta. Durant els primers catorze anys de la meva vida vaig córrer pels camps com un salvatge i no vaig llegir res excepte els llibres de viatges del nostre oncle Thomas. A aquesta edat vaig començar a familiaritzar-me amb els famosos poetes de la nostra pàtria. Però no vaig veure la necessitat d'aprendre altres llengües que la meva fins que ja no podia treure els màxims beneficis d'aquest convenciment. Tinc vint-i-vuit anys i, en realitat, sóc més inculte que molts col·legials de quinze. És cert que he reflexionat més i que els meus somnis són més ambiciosos i magnífics,

però no tenen harmonia (com diuen els pintors). Em fa molta falta un amic que tingui el suficient sentit comú com per no menysprear-me per romàntic i que m'estimi prou com per intentar ordenar la meva ment.

Aquestes lamentacions són vanes; sé que no trobaré cap amic en l'immens oceà, ni tan sols aquí, a Arcàngel, entre mercaders i homes de mar. No obstant això, fins i tot en aquests feréstecs cors bateguen alguns sentiments, rars a l'escòria de la naturalesa humana. El meu lloctinent, per exemple, és un home d'enorme valor i iniciativa, entestat en el seu afany de glòria. És anglès i, encara que ple de prejudicis nacionals i professionals, mai llimats per l'educació, reté algunes de les més precioses qualitats humanes. El vaig conèixer a bord d'un balener i, en saber que es trobava en aquesta ciutat sense feina, no vaig tenir cap dificultat de persuadir-lo perquè m'ajudés en la meva aventura.

El capità és una persona d'excel·lent disposició i molt estimat al vaixell per la seva amabilitat i flexibilitat en la disciplina. Tanta és la bondat de la seva naturalesa, que no vol pescar (esport favorit aquí, gairebé l'única diversió), perquè no suporta vessar sang. És, a més, d'una generositat sense mesura. Fa alguns anys es va enamorar d'una jove russa de família acomodada; després de fer-se amb una considerable fortuna per la captura de navilis enemics, el pare de la jove va donar el seu consentiment al matrimoni. Ell va veure la seva promesa un cop abans de la cerimònia. Banyada en llàgrimes, se li va llançar als peus i li va suplicar la perdonés, alhora que li confessava el seu amor per un altre home amb el qual el seu pare mai consentiria que es casés, ja que no tenia fortuna. El meu després amic va tranquil·litzar la suplicant noia i, quan va saber el nom del seu estimat, va abandonar a l'instant el seu galanteig. Havia ja comprat amb els seus diners una granja on pensava passar la resta de la seva vida, però la va cedir al seu rival, juntament amb la resta de la seva fortuna perquè pogués comprar alguns caps de bestiar. Ell mateix va sol·licitar del pare de la jove el consentiment per al casament, mes l'ancià es va negar considerant-se en deute d'honor amb el meu amic, el qual, en veure al pare en actitud tan inflexible, va abandonar el país per no tornar fins que va saber que la seva antiga promesa s'havia casat amb l'home que estimava. «Quina persona tan noble!» Exclamaràs sens dubte i així és, però desgraciadament ha passat tota la seva vida a bord d'un vaixell i amb prou feines té idea d'alguna altra cosa que no siguin les maromes i els obencs.

Però no pensis que perquè em queixi una mica, o cregui que pots-er mai arribi a conèixer cap consol per a la meua tristesa, signifiqui que dubto de la meua disposició. Aquesta és tan ferma com la destinació mateixa i el meu viatge es veu retardat tan sols perquè espero un temps favorable que em permeti salpar. L'hivern ha estat extremadament dur, però la primavera promet ser bona i fins i tot sembla que s'avançarà, de manera que potser pugui fer-me a la mar abans del previst. No actuaré amb precipitació; em coneixes prou bé com per fiar-te de la meua prudència i moderació quan tinc confiada la seguretat d'altres. No puc descriure't l'emoció que sento davant la proximitat del començament de la meua empresa. És impossible transmetre una idea de la tremenda emoció, barreja de goig i de temor, amb la qual em dispo a marxar. Marxo cap a llocs inexplorats, cap a «la regió de la boira i la neu», però no mataré a cap albatros, així que no temis per la meua sort si torno escanyolit i trist com el «Vell Mariner». Somriuràs amb la meua al·lusió, però et revelaré un secret: sovint m'han atribuït el meu apassionat entusiasme pels misteris de l'oceà a la imaginació dels poetes moderns. Hi ha alguna cosa que la meua ànima no entén. Sóc un treballador meticulós i perseverant, però a més hi ha un amor per allò meravellós, una creença en la meravella que s'entrellaça en tots els meus projectes, el que em fa rebutjar els camins comuns dels homes fins i tot al mar salvatge no visitat, regions a punt d'explorar.

Et trobaré de nou, després de creuar immensos mars i envoltar els caps de l'Àfrica o Amèrica? No m'atreveixo a esperar tal èxit i això no obstant no puc suportar la idea del fracàs.

Aprofita tota oportunitat d'escriure'm; pot ser que rebis les teves cartes (tot i que hi ha poques esperances) quan més les necessiti per animar-me. T'estimo molt. Recorda'm amb afecte si no tornes a tenir notícies meves.

El teu afectuós germà,

ROBERT WALTON

CARTA 3

A la senyora SAVILLE, Anglaterra

7 de juliol de 17...

La meva estimada germana:

T'escric amb urgència unes línies per dir-te queestic bé i que el meu viatge està molt avançat. T'arribarà aquesta carta per un vaixell mercant que torna a casa des d'Arcàngel; és més afortunat que jo, que potser que no vegi la meva pàtria en molts anys. No obstant això, estic animat; els meus homes són valents i semblen tenir una ferma voluntat. No els desanimen ni tan sols les capes de gel que constantment suren al nostre costat, presagi dels perills que amaga la regió cap a la qual ens dirigim. Ja hem arribat a una latitud molt alta, però estem en ple estiu i, encara que la temperatura és més baixa que a Anglaterra, els vents del sud, que ens empenyen veloçment cap a les costes que anhelo veure, porten un encoratjador grau de calor que no havia esperat.

Fins ara no ens ha esdevingut cap incident que valgui la pena explicar. Un parell de ventades fortes i la ruptura d'un pal són accidents que navegants experimentats amb prou feines recordarien. Em sentiré satisfet si res pitjor ens esdevé durant el viatge. Adéu, estimada Margaret. Estigues tranquil·la, ja que tant pel meu bé com pel teu no afrontaré perills innecessaris. Romandré tranquil, decidit i prudent.

Les meves salutacions als meus amics anglesos.

Teu afectíssim,

ROBERT WALTON

CARTA 4

A la senyora SAVILLE, Anglaterra

5 d'agost de 17...

Ens ha succeït un accident tan insòlit que no puc deixar d'anotar-lo, si bé és molt probable que em vegis abans que aquests papers arribin a les teves mans.

Dilluns passat (31 de juliol) ens trobàvem envoltats pel gel, que voltava el vaixell per tots costats, deixant-nos tot just l'aigua necessària per continuar a la superfície. La nostra situació era cada cop més perillosa, sobretot perquè ens envoltava una espessa boira. Vam decidir, per tant, romandre al paire amb l'esperança que esdevingués algun canvi en l'atmosfera i el temps. Cap a les dues de la tarda, la boira es va aixecar i vam observar, estenent-se en totes direccions, immenses i irregulars capes de gel que semblaven no tenir fi. Alguns dels meus companys van llançar un gemec i jo mateix començava a intranquil·litzar-me, quan, de sobte, una estranya imatge va acaparar la nostra atenció i va distreure els nostres pensaments de la situació en què ens trobàvem. Com a mitja milla i en direcció nord vam veure un vehicle de poca alçada, subjecte a un trineu i tirat per gossos. Un ésser d'aparença humana, però de gegantina alçada, anava assegut al trineu i dirigia els gossos. Vam observar amb la ullera el ràpid avanç del viatger fins que es va perdre entre els llunyans monticles de gel.

Aquesta visió ens va provocar una gran sorpresa. Ens crèiem a moltes milles de qualsevol terra coneguda, però aquesta aparició semblava demostrar que en realitat no ens trobàvem tan lluny com suposàvem. Però, voltats com estàvem pel gel, era impossible seguir el rastre d'aquell home a qui havíem observat amb gran atenció.

Unes dues hores després d'això vam sentir el bram de la mar i abans del vespre el gel es va esberlar, alliberant el nostre navili. No

obstant això, hi vam romandre fins al matí següent, temerosos de trobar-nos amb aquests grans blocs de gel que suraven solts després haver-se trencat. Vaig aprofitar aquest temps per descansar unes hores.

Al matí, quan es va fer de dia, vaig sortir a coberta i em vaig trobar a tota la tripulació amuntegada a un costat del navili, aparentment conversant amb algú fora del vaixell. En efecte, sobre un gran fragment de gel, que se'ns havia acostat durant la nit, hi havia un trineu semblant al que ja havíem albirat.

Únicament un gos romania viu, però hi havia un ésser humà en el trineu, al qual els mariners intentaven persuadir perquè pugés al vaixell. No semblava, com el viatger de la nit anterior, un habitant salvatge procedent d'alguna illa inexplorada, sinó un europeu. Quan vaig aparèixer a coberta, el meu segon oficial va cridar:

—Aquí hi ha el nostre capità i no permetrà que vostè mori a mar obert.

En veure'm, l'home es va dirigir a mi en anglès, bé que amb accent estranger.

—Abans de pujar al navili —va dir—, tindria l'amabilitat d'indicar-me cap a on es dirigeix?

Podràs imaginar la meva sorpresa en sentir semblant pregunta de llavis d'una persona a la vora de la mort i per a la qual jo hauria pensat que el meu vaixell oferia un recurs que no hagués canviat ni per les més grans riqueses del món. Li vaig respondre, però, que ens dirigíem al Pol Nord en viatge d'exploració. Va semblar satisfet i va consentir a pujar a bord. Déu del cel, Margaret! Si haguessis vist l'home que d'aquesta manera posava condicions a la seva salvació, la teva sorpresa hagués estat il·limitada. Tenia els membres gairebé congelats i el cos horriblement demacrat per la fatiga i el sofriment. Mai no havia vist cap home en una condició tan llastimosa. Vam intentar portar-lo a la cabina, però així que va deixar d'estar a l'aire lliure va perdre el coneixement, de manera que vam tornar a pujar-lo a coberta i vam reanimar-lo fregant-lo amb conyac i obligant-lo a beure'n una petita quantitat. Quan va tornar a mostrar símptomes de vida, el vam embolicar amb mantes i el vam posar a prop del fogó de la cuina. A poc a poc es va anar recuperant i va prendre una mica de sopa, que li va anar molt bé.

Així van passar dos dies, sense que pogués parlar, i sovint vaig témer que els sofriments l'haguessin privat de la raó. Quan es va haver recuperat una mica, el vaig portar a la meua pròpia cabina i el vaig atendre tant bé com m'ho permetien les meves obligacions. Mai he conegut a ningú més interessant: acostuma a tenir una expressió exaltada, com de bogeria, en la mirada. Però hi ha moments en què, si algú li demostra alguna atenció o li presta el més mínim servei, se li il·lumina la cara amb una benevolència i tendresa que no he vist en cap altre home. En general està malenconiós i resignat; de vegades serra les dents, com si s'impacientés amb el pes dels mals que l'afligeixen.

Quan el meu hoste es va trobar una mica millor, em va costar protegir-lo de l'assetjament de la tripulació que volia fer-li mil preguntes. No vaig permetre que el turmentessin amb la seva ociosa curiositat, ja que l'establiment de l'estat físic i moral en què es trobava depenia per complet del repòs. No obstant això, en una ocasió el lloctinent li va preguntar per què havia arribat tan lluny en un vehicle tan estrany.

Una expressió de dolor li va cobrir el rostre immediatament i va respondre:

—Vaig a la recerca d'algú que va fugir de mi.

—I l'home a qui persegueix viatjava de manera semblant?

—Sí.

—Llavors em penso que l'hem vist, ja que el dia abans de recollir-lo a vostè vam veure uns gossos tirant d'un trineu en el qual anava un home.

Això va despertar l'atenció de l'estranger i va fer múltiples preguntes sobre la direcció que havia pres aquell dimoni, com ell el va anomenar. Al cap de poca estona, quan es trobava sol amb mi, va dir:

—Sens dubte he despertat la seva curiositat, així com la d'aquesta bona gent, tot i que és vostè massa discret com per fer-me cap pregunta.

—Seria impertinent i inhumà per la meua banda molestar-lo amb preguntes.

—I no obstant això —ha prosseguit—, m'ha rescatat vostè d'una estranya i perillosa situació. Vostè m'ha tornat generosament la vida.

Poc després va voler saber si jo creia que el gel, en esquarterar-se, hauria destruït l'altre trineu. Li vaig contestar que no podia respondre-li amb cap certesa, ja que el gel no s'havia trencat fins a prop de mitjanit i el viatger podia haver arribat a algun lloc segur amb anterioritat. M'era impossible aventurar cap judici. A partir d'aquest moment l'estranger va demostrar gran interès per ser a coberta per vigilar l'aparició de l'altre trineu. He aconseguit persuadir-lo que romanguí a la cabina, ja que encara està massa feble per suportar les inclemències del temps, però li he promès que algú vigilarà al seu lloc i l'avisarà si apareix qualsevol objecte nou a la vista.

Pel que fa a aquest estrany incident, aquest és el meu diari fins al moment. La salut del nostre hoste ha anat millorant gradualment, però tot just parla i sembla inquietar-se quan algú que no sigui jo entra a la seva cabina. No obstant això, les seves maneres són tan conciliadores i delicades que tots els mariners s'interessen pel seu estat, tot i que no han tingut prou relació amb ell. Per part meva, començo a estimar-lo com a un germà i el seu constant i profund pesar m'omple de pietat i simpatia. Devia de ser una persona molt noble en altres temps, ja que, desfet com està ara, segueix sent tan interessant i amable.

Et deia en una de les meves cartes, estimada Margaret, que no trobaria cap amic en el vast oceà, però he trobat un home a qui, abans que la desgràcia trenqués l'esperit, m'hagués agradat tenir per germà.

Quan hi hagi notícies a relatar respecte de l'estranger, continuaré a intervals el meu diari.

13 d'agost de 17...

L'afecte que sento pel meu convidat augmenta cada dia. Suscita alhora la meva pietat i la meva admiració fins a extrems sorprenents. Com puc veure una criatura tan noble destruïda per la misèria sense sentir el dolor més punyent? És tan dolç i, alhora, tan savi: és culte i quan parla, si bé escull les paraules amb cura, aquestes flueixen amb una rapidesa i eloqüència poc freqüents.

Està molt restablert de la seva malaltia i passeja contínuament per la coberta, vigilant l'aparició del trineu que va precedir el seu. No obstant això, tot i que afligit, no està tan capficat en la seva pròpia desgràcia com per no interessar-se profundament pels quefers dels altres. M'ha fet moltes

preguntes pel que fa els meus propòsits i jo li he explicat la meua petita història amb tota sinceritat. Sembla alegrar-se de la meua franquesa i m'ha suggerit diversos canvis en els meus plans que trobo molt útils. No hi ha pedanteria en el seu gest, sinó més aviat tot el que fa sembla brollar tan sols de l'interès que instintivament sent pel benestar de tots els qui l'envolten. Sovint l'envaeix la tristesa i llavors se sent sol i intenta superar tot el que d'esquerp i antisocial hi ha al seu humor. Aquests paroxismes passen, com un núvol per davant del sol, si bé el seu abatiment mai l'abandona. M'he esforçat per guanyar-me la seva confiança i espero haver tingut èxit. Un dia li vaig explicar el meu etern desig de trobar un amic que pogués simpatitzar amb mi i orientar-me amb el seu consell. Li vaig dir que no pertanyia a la classe d'homes a qui un consell li pot ofendre.

—Sóc autodidacta i potser no confiï massa en la meua pròpia capacitat. Per tant, voldria que el meu amic fos més savi i avesat que jo, per refermar-m'hi. Tampoc crec que sigui impossible trobar un veritable amic.

—Estic d'acord amb vostè —va contestar l'estranger— en què l'amistat és alguna cosa no només desitjable, sinó possible. Vaig tenir una vegada un amic, el més noble dels éssers humans i per tant estic capacitat per jutjar pel que fa a l'amistat. Té vostè esperances i el món davant vostè és seu i no té raó per desesperar. Però jo..., jo ho he perdut tot i no puc començar la vida de nou.

En dir això, el seu rostre va cobrar una expressió de serè i resignat dolor que em va arribar al cor. Però ell va romandre en silenci i tot seguit es va retirar a la seva cabina.

Fins i tot enfonsat com està, ningú pot gaudir amb més intensitat que ell de la bellesa de la natura. El cel estrellat, el mar i tot el paisatge que aquestes meravelloses regions ens proporcionen semblen tenir encara el poder d'enlairar la seva ànima de la terra. Un home així té una doble existència: pot patir desgràcies i veurés aclapara't pel desencís, però, quan es tanqui en si mateix, serà com un esperit celeste envoltat d'un halo el cercle del qual no gosaran travessar ni el pesar ni la bogeria.

Rius de l'entusiasme que demostro pel que fa a aquest valent nòmada? Si fos així, has d'haver perdut aquesta innocència que constituïa el teu encant característic. Però, si vols, somriu davant les meves acolorades lloances, mentre jo segueixo trobant majors raons, més grans un dia rere l'altre.

19 d'agost de 17...

Ahir l'estranger em va dir:

—Fàcilment haurà pogut comprovar, capità Walton, que he patit grans i singulars desventures. Un cop vaig decidir que el record d'aquests mals moriria amb mi, però vostè m'ha induït a canviar els meus propòsits. Busca vostè el coneixement i la saviesa, com em va passar a mi en una altra època; desitjo amb fervor que el fruit de les seves ànsies no es converteixi per a vostè en una serp que el mossegui com em va passar a mi. No crec que el relat de les meves desventures li sigui útil, però, si vol, escolti la meva història. Penso que els estranys successos que s'hi vinculen poden proporcionar-li una visió de la naturalesa humana que amplii les seves facultats i coneixements i li descobrirà poders i successos que vostè està acostumat a creure impossibles. Però no dubto que al llarg del meu relat es provi l'evidència interna de la veracitat dels fets que el componen.

Com et pots imaginar, em va afalagar molt la confiança que dipositava en mi, però em feia mal que ell revifés el seus patiments explicant-me les seves desventures. Estava ansiós per escoltar la narració promesa, en part per curiositat i, en part, per un desig d'alleujar la seva dissort, en cas que això estigués en les meves mans i així li ho vaig expressar en la meva resposta.

—Li agraeixo la seva amabilitat —em va contestar—, però és inútil; el meu destí gairebé s'ha acomplert. Espero només un esdeveniment i després descansaré en pau. Comprenc el que sent —va continuar en advertir que volia interrompre'l—, però està confós, amic meu, si així em permet dir-li. Res no pot alterar el meu destí. Escolteu el meu relat i veureu de quina manera hi està irrevocablement determinat.

Em va dir llavors que començaria la seva narració a l'endemà, quan jo estigués més lliure. Aquesta promesa va provocar el meu més profund agraïment. M'he proposat escriure cada nit, quan no estigui massa ocupat, el que m'expliqui durant el dia, emprant tant com pugui les seves pròpies paraules. Si no puc, prendré algunes notes. Sens dubte aquest manuscrit et proporcionarà un gran plaer. I amb quin interès i simpatia el llegiré jo algun dia en el futur! Jo, que el conec i que ho sento tot dels seus propis llavis!

Capítol 1

Sóc ginebrí d'origen i la meva família és una de les més distingides d'aquesta república. Durant molts anys els meus avantpassats havien estat consellers i magistrats i el meu pare va ocupar amb gran honor i bona reputació diversos càrrecs públics. Tothom qui el coneixia el respectava per la seva honestedat i constant dedicació a la causa pública. Va passar tota la seva joventut dedicat per complet als assumptes del seu país i, només al final de la seva vida, va pensar en el matrimoni per tal de donar a l'Estat uns fills que poguessin perpetuar el seu nom i les seves virtuts.

Ja que les circumstàncies del seu matrimoni reflecteixen la seva personalitat, no puc deixar de referir-m'hi. Un dels seus més íntims amics era un comerciant que, a causa de nombrosos contratemps, va caure en la misèria després de gaudir d'una situació molt folgada. Aquest home, de nom Beaufort, era de caràcter orgullós i altiu i es resistia a viure en la pobresa i l'oblit al mateix país on, amb anterioritat, se l'havia reconegut per la seva categoria i riquesa. Un cop va haver salvat, doncs, els seus deutes en la forma més honrosa possible, es va retirar a la ciutat de Lucerna amb la seva filla, on va viure en l'anonimat i la desgràcia. El meu pare professava a Beaufort una autèntica amistat i la reclusió en aquestes desgraciades circumstàncies el va afligir molt. També sentia íntimament l'absència de la seva companyia i es va proposar trobar-lo i persuadir-lo que, amb el seu crèdit i ajuda, comencés de nou.

Beaufort havia pres mesures eficaces per amagar-se i el meu pare va trigar deu mesos a descobrir el seu parador. Entusiasmada amb el descobriment, el meu pare es va afanyar cap a la casa, situada en un humil carrer prop del Reuss. Però, en arribar, només va trobar misèria i desesperació. Beaufort no havia aconseguit salvar més que una petita quantitat de diners de les despulles de la seva fortuna. Era suficient per sostenir-se durant alguns mesos i, mentrestant, esperava trobar una feina respectable amb algun comerciant. Així doncs, va passar aquest lapse inactiu; i, amb tant de temps per reflexionar sobre el seu dolor,

aquest es va fer més profund i amarg i, per fi, es va apoderar de tal manera d'ell, que tres mesos després estava malalt al llit incapaç de realitzar qualsevol esforç.

La seva filla en tenia cura amb el màxim afecte, però veia amb neguit que el seu petit capital disminuïa amb rapidesa i que no hi havia altres perspectives de vida. Però Caroline Beaufort estava dotada d'una intel·ligència poc comuna i el seu valor va ajudar en l'adversitat. Va començar a fer tasques senzilles; trenava palla i, de diverses maneres, va aconseguir guanyar una misèria amb què amb prou feines tenia prou per sustentat-se.

Així van passar diversos mesos. El seu pare va empitjorar i ella cada vegada havia de fer servir més temps per atendre'l. Els seus mitjans de vida van minvar i, als deu mesos, va morir el seu pare deixant-la òrfena i pobra. Aquest cop final va ser massa per a ella. En entrar a la casa, el meu pare la va trobar agenollada al costat del taüt, plorant amargament. Va arribar com un esperit protector per a la pobra criatura, que es va encomanar a ell. Després de l'enterrament del seu amic, el meu pare la va portar a Ginebra, confiant-la a la cura d'un parent i dos anys després es va casar amb ella.

Quan el meu pare es va convertir en marit i pare, les obligacions de la seva nova situació li ocupaven tant de temps que va deixar diversos dels seus treballs públics i es va dedicar completament a l'educació dels seus fills. Jo era el més gran i el destinat a heretar tots els seus drets i obligacions. Ningú pot haver tingut pares més tendres que jo. La meua salut i desenvolupament eren la seva constant ocupació, ja que vaig ser fill únic durant diversos anys. Però, abans de prosseguir la meua narració, he d'explicar un incident que va tenir lloc quan jo tenia quatre anys.

El meu pare tenia una germana a qui estimava tendrament i que s'havia casat molt jove amb un cavaller italià. Poc després de les seves noces, havia acompanyat el seu marit al seu país natal, i durant alguns anys el meu pare va tenir molt poca relació amb ella. Va morir al voltant de l'època de la qual parlo i, pocs mesos després, el meu pare va rebre una carta del seu cunyat fent-li saber que tenia la intenció de casar-se amb una dama italiana i demanant-li que es fes càrrec de la petita Elizabeth, l'única filla de la seva difunta germana.

—És el meu desig —va dir— que la consideris com a filla teva i que, com a tal, l'eduquis. És l'hereva de la fortuna de la seva mare i t'enviaré els documents que així ho demostren. Reflexiona sobre aquesta proposta i decideix si preferiries educar la teva neboda tu mateix o que ho faci una madrastra.

El meu pare no va dubtar ni un instant i immediatament es va posar en camí cap a Itàlia per tal d'acompanyar la petita Elizabeth fins a la seva futura llar. Sovint he sentit a la meva mare dir que era la criatura més preciosa que mai havia vist i, fins i tot llavors, mostrava símptomes d'un caràcter dolç i afectuós.

Aquestes característiques i el desig d'afermar els llaços de l'amor familiar van fer que la meva mare considerés a l'Elizabeth com la meva futura esposa, pla del qual mai va trobar raó per penedir-se.

A partir d'aquest moment, l'Elizabeth Lavenza es va convertir en la meva companya de jocs i, a mesura que creixíem, en una amiga. Era dòcil i de bon caràcter, alhora que alegre i juganera com un insecte d'estiu. Tot i que era vivaç i animada, tenia forts i profunds sentiments i era desacostumadament afectuosa. Ningú podia gaudir millor de la llibertat ni es podia plegar amb més gràcia que ella a la submissió o llançar-se al caprici. La seva imaginació era exuberant, però tenia una gran capacitat per aplicar-la. La seva persona era el reflex de la seva ment, els seus ulls de color avellana, encara vius com els d'un ocell, posseïen una atractiva dolçor. La seva figura era lleugera i airosa i, encara que era capaç de suportar gran fatiga, semblava la criatura més fràgil del món. Tot i que em captivava la seva comprensió i fantasia, m'encantava cuidar-la com a un animalet predilecte. Mai vaig veure més gràcia, tant personal com mental, lligada a major modèstia.

Tots estimaven l'Elizabeth. Si els criats havien de demanar alguna cosa, sempre ho feien a través d'ella. No coneixíem ni la desunió ni les baralles, perquè encara que érem molt diferents de caràcter, fins i tot en aquesta diferència, hi havia harmonia. Jo era més tranquil i filosòfic que la meva companya, però menys dòcil. La meva capacitat de concentració era major, però no tan ferma. Jo em delectava investigant els fets relatius al món en si, ella preferia les aèries creacions dels poetes. Per a mi, el món era un secret que anhelava descobrir, per a ella era un buit que s'afanyava per poblar amb imaginacions personals.

Els meus germans eren molt més joves que jo, però tenia un amic entre els meus companys del col·legi que compensava aquesta deficiència. Henry Clerval era fill d'un comerciant de Ginebra, íntim amic del meu pare i un noi d'excel·lent talent i imaginació. Recordo que, quan tenia nou anys, va escriure un conte que va ser la delícia i la sorpresa de tots els seus companys. El seu tema d'estudi favorit eren els llibres de cavalleria i romanç i recordo que de molt joves solíem representar obres escrites per ell inspirades en els seus llibres predilectes, sent els principals personatges Orlando, Robin Hood, Amadís i Sant Jordi.

Joventut més feliç que la meua no pot haver existit. Els meus pares eren indulgents i els meus companys amables. Per a nosaltres els estudis mai van ser una imposició, sempre teníem un objectiu a la vista que ens instigava a prosseguir. Aquest era el mètode i no la rivalitat, que ens induïa a aplicar-nos. Per tal que les seves companyes no la deixessin enrere, a l'Elizabeth no l'orientaven cap al dibuix. No obstant això, s'hi dedicava motivada pel desig d'agradar a la seva tia, representant alguna escena favorita dibuixada per ella mateixa. Vam aprendre anglès i llatí per poder llegir el que en aquestes llengües s'havia escrit. Tan lluny estava l'estudi de resultar-nos odiós a conseqüència dels càstigs, que en gaudíem i els nostres entreteniments constituïen el que per a altres nens haguessin estat pesades tasques. Potser no vam llegir tants llibres ni vam aprendre llengües tan ràpidament com aquells a qui se'ls educava d'acord amb els mètodes habituals, però el que vam aprendre se'ns va fixar en la memòria amb més profunditat.

Incloc Henry Clerval en aquesta descripció del nostre cercle domèstic, ja que estava amb nosaltres contínuament. Anava a l'escola amb mi i solia passar la tarda amb nosaltres, ja que, sent fill únic i trobant-se sol a casa, al seu pare li complaïa que tingués amics a casa nostra. D'altra banda, nosaltres tampoc estàvem del tot feliços quan Clerval no hi era.

Sento plaer en evocar la meua infantesa, abans que la desgràcia m'entelés la ment i canviés aquesta alegre visió d'utilitat universal per tristes i mesquines reflexions personals. Però, en esbossar el quadre de la meua infantesa, no he d'ometre aquells esdeveniments que em van portar, amb pas inconscient, al meu ulterior infortuni. Quan vull explicar-me a mi mateix l'origen d'aquella passió que posteriorment regiria el meu destí, veig que arrenca, com un rierol de muntanya, de fonts poc

nobles i gairebé oblidades, creixent a poc a poc fins que es converteix en el torrent que ha arrasat totes les meves esperances i alegries.

La filosofia natural és el que ha modelat el meu destí. Desitjo, doncs, en aquesta narració, explicar les causes que em van portar a la inclinació per aquesta ciència. Quan tenia tretze anys vaig anar d'excursió amb la meva família a un balneari que hi ha prop de Thonon. La inclemència del temps ens va obligar a romandre tot un dia tancats a la posada i allà, casualment, vaig trobar un volum de les obres de Cornelius Agrippa. El vaig obrir amb avorriment, però la teoria que intentava demostrar i els meravellosos fets que relatava aviat van convertir la meva indiferència en entusiasme. Una nova llum va semblar il·luminar la meva ment i, ple d'alegria, li vaig comunicar al meu pare el descobriment. No puc deixar de comentar aquí les múltiples oportunitats de què disposen els educadors per orientar l'atenció dels seus alumnes cap a coneixements pràctics i que desaprofiten lamentablement. El meu pare va mirar distretament la portada del llibre i va dir:

—Ah, Cornelius Agrippa! Víctor, fill meu, no perdis el temps amb això, són ximpleries.

Si en comptes de fer aquest comentari, el meu pare s'hagués molestat a explicar-me que els principis d'Agrippa estaven totalment superats, que existia una concepció científica moderna amb possibilitats molt més grans que l'antiga, ja que eren reals i pràctiques, mentre que les d'aquella eren quimèriques, tinc la seguretat que hagués perdut l'interès per Agrippa. Probablement, sensibilitzada com tenia la imaginació, m'hauria dedicat a la química, teoria més racional i producte de descobriments moderns. És fins i tot possible que el meu pensament no hagués rebut l'impuls fatal que em va portar a la ruïna. Però la indiferent ullada del meu pare al volum que llegia no em va indicar de cap manera que ell estigués familiaritzat amb llur contingut i vaig prosseguir la meva lectura amb més avidesa.

La meva primera preocupació en tornar a casa va ser fer-me amb l'obra completa d'aquest autor i, després, amb la de Paracels i Albert Magne. Vaig llegir i vaig estudiar amb gust les boges fantasies d'aquests escriptors. Em semblaven tresors que, excepte jo, pocs coneixien. Tot i que sovint hauria volgut comunicar-li al meu pare aquestes secretes reserves de la meva saviesa, m'ho impedia la seva imprecisa desapropa-

ció del meu estimat Agrippa. Per tant i sota promesa d'absolut secret, li vaig comunicar els meus descobriments a l'Elizabeth, però el tema no li va interessar i em vaig veure obligat a continuar sol.

Pot semblar estrany que al segle XVIII sorgeixi un deixeble de Albert Magne, però la nostra família no era científica i jo no havia assistit a cap de les classes que es donaven a la universitat de Ginebra. Així doncs, els meus somnis no es veien torbats per la realitat i em vaig llançar amb enorme diligència a la recerca de la pedra filosofal i l'elixir de la vida. Però era això últim el que rebia la meva més completa atenció: la riquesa era un objectiu inferior, però quina fama envoltaria al descobriment si jo pogués eliminar de la humanitat tota malaltia i fer invulnerables els homes a tot excepte a la mort violenta!

No eren aquests els meus únics pensaments. Provocar l'aparició de fantasmes i dimonis era una cosa que els meus autors predilectes prometien que era fàcil, compliment que jo anhelava fervorosament aconseguir. Atribuïa que els meus encanteris mai tinguessin èxit més a la meva inexperiència i error que a la manca d'habilitat o veracitat per part dels meus instructors.

Els fenòmens naturals que diàriament tenen lloc no escapaven a la meva observació. La destil·lació i els meravellosos efectes del vapor, processos que els meus autors preferits desconeixien per complet, provocaven la meva admiració. Però la meva sorpresa la van suscitar uns experiments amb una bomba d'aire que emprava un cavaller a qui solíem visitar.

El desconeixement dels antics filòsofs sobre aquest i altres temes van disminuir-hi la meva fe, però no podia rebutjar-los completament sense que cap altre sistema ocupés el seu lloc en la meva ment.

Tenia al voltant de quinze anys quan, havent-nos retirat a la casa que teníem a prop de Bellerive, presenciàrem una terrible i violenta tempesta. Havia sorgit darrere de les muntanyes del Jura i els trons esclataven a l'uníson des de diversos punts del cel amb increïble estrèpit. Mentre va durar la tempesta, vaig observar el procés amb curiositat i delectança. Tot d'una, des del llindar de la porta, vaig veure emanar un feix de foc d'un preciós i vell roure que s'alçava a uns quinze metres de la casa; quan es va esvaïr la resplendor, el roure havia desaparegut i no quedava res més que una soca destrossada. En apropar-nos-hi l'en-

demà, trobarem l'arbre insòlitàment destruït. No estava estelat per la sacsejada; es trobava reduït completament a petits encenalls de fusta. Mai no havia vist res tan desfet.

La catàstrofe d'aquest arbre va avivar la meva curiositat i, amb enorme interès, li vaig preguntar al meu pare sobre l'origen i naturalesa dels trons i els llamps.

—És l'electricitat —em va contestar, alhora que em descrivia els diversos efectes d'aquesta energia.

Va construir una petita màquina elèctrica i va realitzar alguns experiments. També va fer un estel amb cable i corda, que arrencava dels núvols aquest fluid.

Això últim va acabar de destruir Cornelius Agrippa, Albert Magne i Paracels, que durant tant de temps havien regnat com a amos de la meva imaginació. Però, per alguna fatalitat, no em vaig sentir inclinat a començar l'estudi dels sistemes moderns, desinclinació que es va veure influïda per la següent circumstància: el meu pare va expressar el desig que assistís a un curs sobre filosofia natural. Gustosament vaig assentir-hi, però algun motiu em va impedir anar fins que el curs va estar gairebé acabat. Per tant, en ser aquesta una de les últimes classes, em va resultar totalment incompreensible. El professor dissertava amb la major loquacitat sobre el potassi i el bor, els sulfats i òxids, termes que jo no podia associar a cap idea. Vaig començar a avorrir la ciència de la filosofia natural, encara que vaig seguir llegint a Plini i Buffon amb plaer, autors, al meu parer, de similar interès i utilitat.

A aquesta edat, les matemàtiques i la majoria de les branques properes a aquesta ciència constituïen la meva principal ocupació. També maldava per aprendre llengües; el llatí ja m'era familiar i, sense ajuda del diccionari, vaig començar a llegir alguns dels autors grecs més assequibles. També entenia anglès i alemany perfectament. Aquest era el meu bagatge cultural als disset anys, a més de les moltes hores emprades en l'adquisició i conservació del coneixement de la vasta literatura.

També va recaure sobre mi l'obligació d'instruir els meus germans. L'Ernest, sis anys menor que jo, era el meu principal alumne. Des de ben petit havia estat malaltís i l'Elizabeth i jo n'havíem tingut cura constantment. Era de disposició dòcil, però incapaç de qualsevol

esforç mental prolongat. En William, el benjamí de la família, era encara un nen i la criatura més preciosa del món; tenia els ulls vius i blaus, clotets a les galtes i maneres afalagadores i inspirava la major tendresa.

Tal era el nostre ambient familiar, on el dolor i la inquietud no semblaven tenir cabuda. El meu pare dirigia els nostres estudis i la meva mare participava dels nostres entreteniments. Cap de nosaltres gaudia de més influència que l'altre; la veu de l'autoritat no se sentia a casa nostra, però el nostre mutu afecte ens obligava a obeir i satisfer el més mínim desig de l'altre.

Capítol 2

Quan comptava amb disset anys, els meus pares van decidir que anés a estudiar a la universitat d'Ingolstadt. Fins llavors havia anat a les escoles de Ginebra, però el meu pare va considerar convenient que, per completar la meva educació, em familiaritzés amb els costums d'altres països. Es va fixar la meva marxa per a una data propera, però, abans que arribés el dia acordat, va succeir la primera desgràcia de la meva vida, com si fos un presagi dels meus futurs patiments.

L'Elizabeth havia agafat l'escarlatina, però la malaltia no era greu i es va recuperar amb rapidesa. Moltes havien estat les raons exposades per convèncer la meva mare que no l'atengués personalment i, en un principi, havia accedit als nostres precés. Però, quan va saber que la seva favorita millorava, no va voler seguir privant-la de la seva companyia i va començar a freqüentar el seu dormitori molt abans que el perill d'infecció hagués passat. Les conseqüències d'aquesta imprudència van ser fatals. La meva mare va caure greument malalta al tercer dia i el semblant dels qui l'atenien pronosticava un fatal desenllaç. La bondat i grandesa d'ànima d'aquesta admirable dona no la van abandonar al llit de mort. Unint les meves mans i les d'Elizabeth va dir:

—Fills meus, tenia posades les meves esperances en la possibilitat de la vostra futura unió. Aquesta esperança serà ara el consol del vostre pare. Elizabeth, estimada, has d'ocupar el meu lloc i tenir cura dels teus cosins petits. Ai !, sento deixar-vos. Que difícil resulta abandonar-vos havent estat tan feliç i havent gaudit de tant d'afecte! Però no són aquests els pensaments que haurien d'ocupar-me. M'esforçaré per resignar-me a la mort amb alegria i abrigaré l'esperança de reunir-me amb vosaltres en el més enllà.

Va morir dolçament i el seu rostre, fins i tot en la mort, reflectia el seu afecte. No necessito descriure els sentiments d'aquells dels quals els seus llaços més estimats es veuen trencats pel més irreparable dels mals, el buit que inunda l'ànima i la desesperació que embar-

ga el semblant. Passa tant de temps abans que hom es pugui persuadir que aquella a qui vèiem cada dia, i l'existència de la qual formava part de la nostra, ja no està amb nosaltres; que s'ha extingit la vivesa dels seus estimats ulls i que la seva veu tan dolça i familiar s'ha apagat per sempre. Aquests són els pensaments dels primers dies. Però l'amargor del dolor no comença fins que el transcurs del temps demostra la realitat de la pèrdua. Però a qui no li ha robat aquesta desconsiderada mà algun ésser estimat? Per què, doncs, hauria de descriure el dolor que tots han sentit i han de sentir? Amb el temps arriba el moment en què el sofriment és més un costum que una necessitat i, encara que sembli un sacrilegi, ja no es reprimeix el somriure que treu el cap als llavis. La meva mare havia mort, però nosaltres encara teníem obligacions que complir; havíem de continuar el nostre camí al costat dels altres i considerar-nos afortunats mentre quedés fora de perill almenys un de nosaltres.

De nou es va tornar a parlar sobre el meu viatge a Ingolstadt, que s'havia vist ajornat pels esdeveniments. Vaig obtenir del meu pare algunes setmanes de repòs, període que va transcórrer tristament. La mort de la meva mare i la meva propera marxa ens deprimia, però l'Elizabeth intentava revifar l'alegria en el nostre petit cercle. Des de la mort de la seva tia havia adquirit una nova fermesa i vigor. Es va proposar dur a terme les seves obligacions amb la més gran exactitud i va entendre que la seva principal missió consistia a fer feliços el seu oncle i cosins. A mi em consolava, al seu oncle el distreia, als meus germans els educava.

Mai la vaig veure tan encantadora com aleshores, quan es desviava per aconseguir la felicitat dels altres, oblidant-se per complet de si mateixa.

Va arribar per fi el dia de la meva marxa. M'havia acomiadat de tots els meus amics menys d'en Clerval, que va passar l'última vetllada amb nosaltres. Lamentava profundament no acompanyar-me, però el seu pare es va resistir a deixar-lo marxar. Tenia la intenció que el seu fill l'ajudés en el negoci i seguia la seva teoria favorita que els estudis resultaven superflus en la vida diària. Henry tenia una ment educada; no era la seva intenció de romandre ocios ni li disgustava ser el soci del seu pare, però creia que es podia ser molt bon negociant i, no obstant, ser una persona culta.